

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 18

Засновано у 2015 році

Рівне – 2023

УДК 37 : 005.591.61 -66
ББК 74.200

Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. Вип. 18. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2023. 328 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Грицай Наталя Богданівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Androszczuk Irena (Андрощук І. М.), доктор габлітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогії Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща);

Безкорвайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Вихрущ А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності Вінницького національного технічного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник Національного університету харчових технологій;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Павелків К. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Pobirchenko Natalia (Побірченко Н. С.), доктор габілітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Śroć Zdzisław (Сіроїц Здзіслав), доктор габілітований соціальних наук в галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Skubisz Jolanta (Скубіш Йоланта), кандидат соціальних наук в галузі педагогіки, ад'юнкт відділу педагогіки і психології Академії гуманітарно-економічної в м. Лодзь, член групи соціальної педагогіки в Комітеті педагогічних наук Польської академії наук у Варшаві (Республіка Польща);

Остапчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.
Науково-бібліографічне редагування: наукова бібліотека РДГУ.
Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 11 від 26 жовтня 2023 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Сухомлинська О. Василь Сухомлинський про захисне виховання: сьогоднішні рефлексії.....	6
Богущ А. Захисна педагогіка Василя Сухомлинського у партнерській взаємодії батьків і педагогів.....	15
Петренко О., Пустовіт Г., Олексюк О., Поліщук І. Моральне виховання неповнолітніх засуджених у процесі трудової діяльності в умовах виправної установи.....	24
Безкоровайна О., Ткачук А. Сучасні аспекти формування громадянської солідарності у майбутніх вчителів іноземної мови в умовах міжкультурного інформаційного простору.....	35
Білавич Г., Гудовсек О. Освіта та моральне виховання дорослих в Україні у вимірі пенітенціарної педагогіки європейських країн.....	45
Блавт О. Сучасне інклюзивне фізичне виховання: інновації та можливості.....	56
Журба К. Цифровізація військово-патріотичного виховання української молоді в умовах війни.....	66
Koliada N. Family-type children's home as an alternative form of childhood social protection.....	76
Кочубей Т. Соціальний аспект дитинства у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського.....	86
Mykhalechuk N., Ivashkevych E., Gron L., Kvasnetska N. Challenges of online studying: the theory and the practice.....	96
Мушкета Р., Кіндрат В., Кіндрат П., Гоголь Т. Wartości i cele edukacji do rekreacji fizycznej. Współczesne podstawowe czynniki rozwoju rekreacji ruchowej.....	107
Пелех Ю., Антончик Є. Нормативне відображення звернення до аксіологічного підходу у контексті модернізації вищої педагогічної освіти України у XXI столітті.....	119
Розман І., Петрова А. Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій бібліотечної та архівної справи.....	129
Потапчук Т., Пукас І., Каньоса Н. Співпраця педагога з батьками у змісті полікультурного виховання дітей.....	137
Стадник В. Актуальність інноватики в освітньому процесі фізичного виховання: виклики воєнного стану.....	145
Баліка Л., Петренко С., Петренко І. Неформальна та інформальна освіта: нові способи формування компетентностей фахівця в сучасних умовах.....	155
Баранюк І. Художньо-педагогічні твори Василя Сухомлинського як виховний засіб в початковій школі: методичний аспект.....	163

Боса В., Петренко С. Зміст та сутність концепта «інформація» в контексті інформологічного підходу та використання інформаційних технологій у підготовці філологів.....	174
Кашуба А., Ковальський В., Панчук А., Панчук І. Компетентність учителя фізичної культури в контексті вимог Нової української школи	186
Козир М., Козік О., Петренко К., Холявінська С. Абетка моральних цінностей: погляд на сучасну людину в умовах війни.....	197
刘婷婷 (Tingting Liu), 甦 (Su Xiao). Дух педагога В. Сухомлинського: особливості, формування та роздуми.....	212
Остапчук М. Цілісна система науково-дослідницької роботи викладача ЗВО і учня як спосіб підготовки талановитої молоді (на прикладі Малої академії наук України).....	218
Стельмашук Ж. Формування соціальної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами волонтерської діяльності.....	231
朋 腾(Teng Peng), 甦 (Su Xiao). Серце віддаю дітям – погляд В. Сухомлинського на вчителів та його сучасне значення.....	239
Ціпан Т. Ресурсні можливості навчальної дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» у формуванні професійної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти.....	247
Шліхта Г. Змістовне наповнення структурних елементів ціннісно-деонтологічних компетенцій майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....	259
Доробки молодих науковців	
Лебзіна К. Розвиток фізичних якостей молодших школярів засобами рухливих ігор.....	275
Махиня С., Прус Г., Ярмак О. В. Сухомлинський – учитель: особлива місія педагога в кризових ситуаціях.....	286
Пелех В. Концептуальний аналіз сучасних підходів до розуміння ціннісно-смыслові саморегуляції особистості.....	294
Філоненко Р. Відображення ідей В. О. Сухомлинського в концепції Нової української школи.....	304
Шульгач М. Освітня і наукова діяльність кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету: ретроспективний аналіз.....	312

Ціпан Тетяна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-1356-2825
e-mail: 23ttss22@ukr.net

**РЕСУРСНІ МОЖЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА У ШКІЛЬНО-СІМЕЙНОМУ
ВИХОВАННІ» У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Анотація. У статті розкрито ресурсні можливості навчальної дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» у формуванні професійної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти.

Зазначено, що професійне становлення майбутніх магістрів початкової освіти у системі ЗВО передбачає: оптимізацію навчання (дає змогу найдоцільніше побудувати освітній процес, правильно підібравши навчальний матеріал); активізацію навчання (передбачає створення сприятливих умов для навчання); формування у майбутніх магістрів початкової освіти установки на оволодіння новими, нестандартними підходами до вирішення освітньо-виховних проблем у практичній діяльності з учнями початкової школи і наданні допомоги батькам у вихованні дітей.

Увага акцентована на принципах викладання дисципліни (діалогічності, варіативності, практичної орієнтованості життєдоцільності, творчої активності, інтерактивності, педагогічної підтримки); розкрито сутність та особливості використання технології асистування, технології співпраці (Student team learning (STL), технологій організації самостійної роботи у процесі формування професійної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти у контексті організації роботи з батьками в НУШ.

Ключові слова: майбутні магістри, початкова освіта, професійна компетентність, педагогіка партнерства, шкільно-сімейне виховання.

Постановка проблеми. Забезпечення високого рівня якості освіти, незважаючи на особливі умови сучасного навчання – одне з найголовніших завдань сучасної вітчизняної освіти. Орієнтація держави на формування компетентного у своїй справі фахівця, що підтверджується у Національній рамці кваліфікацій (2011), законах України «Про професійний розвиток працівників» (2012), «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Професійному стандарті на професію «Вчитель початкових класів закладу середньої загальної освіти (2020), Професійному стандарті на професію «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»

(2020), Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки (2020), Стандарти вищої освіти.

Другий (магістерський рівень) вищої освіти. Ступінь – «магістр». Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність – 013 «Початкова освіта» (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, 2020; Міністерство освіти і науки України, 2021), підвищує вимоги до рівня їх підготовки ще в стінах ЗВО. Професійне становлення майбутніх магістрів початкової освіти у системі ЗВО передбачає, по-перше: оптимізацію навчання, що дає змогу найдоцільніше побудувати освітній процес, правильно підібравши навчальний матеріал; по-друге: активізацію навчання, при цьому основна увага приділяється створенню сприятливих умов для навчання; по-третє: формування у майбутніх магістрів початкової освіти установки на оволодіння новими, нестандартними підходами до вирішення освітньо-виховних проблем у практичній діяльності з учнями початкової школи, а також надання практичної допомоги батькам у вихованні дітей. Ці об'єктивні факти ставлять вищу школу перед необхідністю формувати компетентних і особистісно розвинених професіоналів, які почнуть свою педагогічну діяльність з уже сформованим творчим проектно-конструктивним і духовно-особистісним потенціалом.

У формуванні професійної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти особливої значущості набуває навчальна дисципліна «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні». Адже, як зазначається в концепції «Нова українська школа»: «Школа має ініціювати нову, глибоку залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини. Нова школа допомагатиме батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в дитини сильних сторін характеру і чеснот залежно від її індивідуальних особливостей. Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями і батьками змінить односторонню авторитарну комунікацію «вчитель» – «учень» (концепція «Нова українська школа», 2016).

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема організації освітнього процесу в початковій школі на засадах педагогіки партнерства досліджується низкою сучасних вітчизняних вчених. Наприклад, педагогіка партнерства як основа оновленої системи особистісного та професійного розвитку учасників освітнього процесу висвітлена Л. Корінною; соціально-педагогічні умови співпраці закладу освіти з батьками як фактор підвищення якості освіти у своєму науковому доробку розкрила О. Замулко; основні ідеї, принципи та сутність педагогіки партнерства дослідила Т. Кравчинська; педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи детально висвітлена в наукових працях Л. Ніколенко, С. Савченко та ін.

Водночас, роль конкретної навчальної дисципліни у підготовці майбутніх магістрів початкової освіти до організації роботи з батьками на засадах партнерської взаємодії на сьогодні ще мало досліджено.

Мета статті – розкрити ресурсні можливості навчальної дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» у формуванні

професійної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти до роботи з батьками в новій українській школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освітній процес в Рівненському державному гуманітарному університеті зорієнтований на особистісний, освітній та професійний розвиток здобувача освіти та створює передумови для системно-цілісного сприйняття і освоєння педагогічної дійсності на основі гуманістичних ціннісних орієнтацій особистості. Відповідно до освітньо-професійної програми «Початкова освіта» другого магістерського рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» з присвоєнням професійної кваліфікації «Вчитель початкових класів закладів загальної середньої освіти» (ОПП «Початкова освіта» osv_prog_mag_013_poch_osvita_2023.pdf (rshu.edu.ua), С.10) здобувачами освіти педагогічного факультету вивчаються різні педагогічні дисципліни, серед яких і «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні».

Мета навчальної дисципліни: сприяти формуванню професійної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти відповідно до освітньо-професійної програми; забезпечити оволодіння ними сучасними технологіями та інноваційними практиками організації партнерської взаємодії сім'ї і школи у вихованні дітей (Рівненський державний гуманітарний університет, 2023).

Завдання дисципліни спрямовані на оволодіння здобувачами вищої освіти основними положеннями нормативних документів з питань організації педагогічної взаємодії з батьками; формування знань про функції сучасної сім'ї, особливості партнерської взаємодії школи і сім'ї у вихованні дітей, форми і методи сучасного сімейного виховання й особливості їх практичної реалізації; використання прогресивних моделей і концепцій сімейного виховання; сприяти формуванню умінь аналізувати та оцінювати виховний потенціал сім'ї з урахуванням характеру взаємостосунків і спілкування батьків з дітьми; виробляти уміння використовувати на практиці інтерактивні форми та методи партнерської взаємодії у вихованні дітей (Рівненський державний гуманітарний університет, 2023).

Вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» спрямоване на формування у майбутніх бакалаврів початкової освіти інтегральної, загальних і фахових компетентностей, а також формування програмних результатів навчання, що відображено в робочій програмі дисципліни (Рівненський державний гуманітарний університет, 2023).

Реалізація окресленої мети, завдань навчальної дисципліни, формування компетентностей й програмних результатів навчання відбувається як під час лекційних і практичних занять, так і у процесі самостійної роботи здобувачів освіти. Тематика лекційних занять розкрита у таких змістових модулях «Теоретичні основи педагогіки партнерства у шкільно-сімейному вихованні», «Практика організації партнерської взаємодії школи і сім'ї у вихованні дітей».

Вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на таких *принципах*:

- *діалогічності* – забезпечує «проживання» майбутніми вчителя початкових класів різноманітних форм діалогової взаємодії, різними за змістом, позиціями, ступенем активності та самостійності:

- *варіативності* – зорієнтовує на максимальне врахування індивідуальних особливостей, інтересів, потреб суб'єктів освітнього процесу;
- *практичної орієнтованості* – передбачає уміння розв'язувати практичні освітні проблеми;
- *життєдоцільності* – передбачає врахування актуальних потреб і станів суб'єктів освітнього процесу;
- *творчої активності* – забезпечує створення умов для самореалізації кожного в особистісному, освітньому та професійному плані;
- *інтерактивності* – визначає необхідність співпраці і обміну інформацією не лише з викладачами, але й з одногрупниками;
- *педагогічної підтримки* полягає у цілеспрямованому і послідовному супроводі викладачем здобувача освіти під час оволодіння ним теоретичними знаннями і практичними вміннями з дисципліни.

На вивчення дисципліни відводиться 3 кредити, що передбачає 20 лекційних годин, 10 практичних, а також 60 годин самостійної роботи.

Лекція як традиційна освітня форма стає активним способом навчання завдяки використанню інформаційних, інтерактивних, рефлексивно-діяльнісних методів. Для лекції характерним є великий обсяг навчального матеріалу, фундаментальність, складність логічних побудов, доказів і узагальнень; обґрунтування міжпредметних зв'язків, аналіз і наукова оцінка стану питань, що висвітлюється обґрунтування їх важливості. При цьому увага здобувачів освіти розсіюється тож під час її вивчення практикується залучення безпосередньо здобувачів освіти до процесу активного оволодіння знаннями і набуття професійних компетентностей.

Один з таких механізмів є асистування викладачеві (від лат. *assistent* – той, хто допомагає), тобто виконання ролі та обов'язків викладача під час лекційного заняття під його контролем і керівництвом. Викладач обирає кілька питань із лекційного матеріалу і пропонує їх висвітлення здобувачам освіти. Вони готують питання, попередньо узгодивши їхній зміст з викладачем. У асистуванні може взяти участь як один магістрант, так і мікрогрупа.

Під час самостійної підготовки до виступу у майбутніх магістрів відбувається глибоке засвоєння навчального матеріалу (адже вони «пропускають» його через себе), у них розвиваються ораторські навички та вміння виступати з презентацією перед аудиторією, поглиблюється рефлексія на основі отримання зворотного зв'язку від викладача та інших студентів. Крім того, вони вчаться систематизувати нові знання, удосконалюють свої комунікативні здібності та почуття впевненості в собі, оволодівають методикою викладання. Усе це, безсумнівно, знадобиться їм у подальшому навчанні і під час виконання професійних обов'язків. До того ж участь самих здобувачів у процесі викладу матеріалу лекції підвищує їх інтерес до теми лекції і навчальної дисципліни, сприяє формуванню навичок самостійної роботи.

У процесі оволодіння дисципліною застосовується технологія співпраці, тобто спільне навчання, у результаті якого здобувачі освіти працюють разом, колективно конструюючи, продукуючи нові знання, а не отримуючи їх у вже готовому вигляді. Продуктивним є такий варіант реалізації цієї технології, як

Student team learning (STL). При цьому особлива увага приділяється груповим цілям (team goals) і успіху всієї групи (team success), що досягається тільки в результаті самостійної роботи кожного члена групи в постійній взаємодії з іншими під час опрацювання теми чи педагогічної проблеми. Таким чином, завдання кожного члена команди полягає в оволодінні ним необхідними знаннями і навичками водночас уся команда має знати, чого досяг кожен (Романовська, 2014).

Другий варіант організації навчання у співпраці «Jigsaw» («пилка»). Здобувачі освіти об'єднуються в мікрогрупи для роботи над навчальним матеріалом, який розбитий на фрагменти (логічні та смислові блоки). Над одним і тим самим матеріалом працює уся група. Але при цьому кожен член мікрогрупи отримує тему, яку розробляє особливо ретельно і стає в ній експертом. Проводяться зустрічі експертів із різних груп. Потім кожен доповідає у своїй мікрогрупі про виконану роботу.

Наприклад, під час викладання матеріалу лекції «Концепції і моделі сучасного сімейного виховання і їх застосування в практиці сучасного закладу загальної середньої освіти» магістрам пропонується заповнити таблицю:

Модель виховання	Автор	Сутнісні характеристики моделі
Модель групової терапії	Х. Джинот – дитячий психотерапевт	<i>Основна ідея моделі</i> – виховати здорову дитину можна лише тоді, коли у батьків сформована самосвідомість, коли вони здатні сприймати дитину такою, як вона є (з усіма її почуттями та діями), коли вони самі є щирі і відверті з дитиною. Батьки усвідомлюють батьківські функції. <i>Призначення:</i> навчити батьків переорієнтації своїх установок залежно від потреб дитини. <i>Мета навчання батьків:</i> досягати постійних змін у структурі особистості батьків, надання їм допомоги у розв'язанні проблем, що виникають у процесі виховання дітей, формування уміння уникати стресів, уміння орієнтуватися в різних сімейних ситуаціях. Виховання батьків має будуватися не на заучуванні гарних слів і теорій, а на розв'язанні життєвих проблемних ситуацій. Виховання батьків здійснюється у формі групових консультацій, терапії та інструктажу, метою яких є досягнення позитивних змін у структурі особистості батьків.

Після цього академічна група розподіляється на мікрогрупи прихильників тієї чи іншої моделі чи концепції сімейного виховання і аргументовано доводить переваги використання тієї чи іншої моделі у роботі з батьками. Наприклад, одна підгрупа виступає «за» виховання дітей у сім'ї згідно з моделлю чуттєвої комунікації Т. Гордона, а друга підгрупа – на основі моделі групової терапії Х. Джинота. Кожна з мікрогруп по черзі наводить аргументи на підтримку своєї думки, цитати авторів моделей, точки зору інших учених, життєві факти, що відображають конкретно взятую модель чи концепцію.

Викладач контролює процес, а здобувачі освіти вчаться грамотно дискутувати та відстоювати свою точку зору, здійснюючи певний вибір. Усе це забезпечує ефективне навчання. За таких умов вони із пасивних об'єктів перетворюються на суб'єктів пізнавальної та навчально-дослідницької діяльності, у процесі якої посилюється їх особистісно орієнтована спрямованість, збільшується питома вага самостійної роботи.

Вимога до всіх – уважно слухати один одного, робити відповідні записи. На заключному етапі викладач ставить запитання за темою, або усі проходять індивідуальний контрольний зріз, який і оцінюється.

Зміст підготовки магістрів з навчальної дисципліни передбачає також формування умінь вирішувати педагогічні задачі, моделювати професійні ситуації, шукати оптимальні шляхи їх вирішення. Заняття організовується таким чином, щоб відпрацьовувалася методика й технологія вирішення педагогічних задач, проблемних ситуацій, що стосуються партнерської взаємодії сім'ї і школи у вихованні дітей та передбачають надання методичної допомоги батькам у їх вирішенні. Приклад проблемної ситуації: «До Вас, як до вчителя початкових класів, звернулася мати учениці, яка «зовсім відбилася від рук», вона не хоче вчитися, не допомагає матері по господарству, агресивно реагує, коли її не пускають гуляти і взагалі некерована. Батько додому повертається пізно, вихованням доньки не займається» (Сімейна педагогіка, 2019). Завдання: вирізнити суть проблеми, побудувати гіпотези можливих причин виникнення проблеми, розробити модель роботи з цією сім'єю; підібрати методи підтримки, корекції та пошуку ресурсів для сім'ї в цілому і для кожного її члена; окреслити зону найближчого розвитку сім'ї та можливий результат консультування.

Завдання виконується шляхом втілення здобувачами освіти різних рольових позицій: «доповідача», «аналітика», «критика», «новатора». «Доповідач» формулює проблему і представляє на обговорення проект, спрямований на розв'язання проблеми. «Аналітик» – осмислює зміст, сенс, значення повідомлення доповідача, шукає те важливе у проблемній ситуації, на що не звернув увагу доповідач, намагаючись знайти обов'язково позитивне. «Критик», усвідомлюючи, що ця проблема має кілька рішень, виробляє нову, альтернативну точку зору. «Новатор» нетрадиційно дивиться на проблему, він готовий до аналізу наявного досвіду, його перебудови, збагачення. Тому він творчо перетворює проблему.

Така організація занять дає змогу створити атмосферу ділової співпраці, організувати активне обговорення проектів, проявити себе в різноманітних варіантах взаємодії, збагатити свій досвід у різних видах діяльності. Особливо

цінується здатність «доповідача» зацікавити присутніх проблемою, вміння аргументувати свою точку зору, точно і зрозуміло відповідати на запитання. Адже у процесі діалогу, гри, дискусій, аналізу й програвання рольових ситуацій здобувачі освіти обмінюються думками, ідеями, способами діяльності, що прискорює процес формування професійної компетентності.

Практикується така форма роботи, як розподіл академічної групи на мікрогрупи, кожній з яких пропонується скласти соціально-педагогічний портрет на тему: «Сучасна сім'я і особливості партнерської взаємодії з нею». За результатами теоретичного вивчення лекційного матеріалу, самостійно опрацьованої психолого-педагогічної літератури, матеріалів медіа та на основі аналізу результатів міні-опитувань, проведених під час підготовки до заняття, кожна мікрогрупа представляє свій варіант «портрета». У режимі кругової бесіди створюється узагальнений портрет сучасної сім'ї, який вимагає виконання таких завдань:

- розробити і презентувати модель процесу взаємодії школи з батьками на 1-му рівні – інформаційно-аналітичному;
- розробити і презентувати модель процесу взаємодії школи з батьками на 2-му рівні – організаційному;
- розробити і презентувати модель процесу взаємодії школи з батьками на 3-му рівні – управлінському.

Магістрам пропонується самостійно проаналізувати свою діяльність у мікрогрупі за такими критеріями: 1) узгодженість у діяльності членів мікрогрупи; 2) їх активність у висловлюванні та обговоренні ідей; 3) конструктивність у пошуку оптимального варіанта розв'язання проблеми; 4) аргументованість висловлюваних ідей; 5) уміння вести діалог усередині мікрогрупи.

Навчальна дисципліна передбачає виконання індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ). Студентам пропонуються такі його види: розробити глосарій навчальної дисципліни; розробити пам'ятку для батьків щодо підвищення навчальної мотивації молодшого школяра; підготувати презентацію «Заохочення і покарання дитини в сім'ї»; опрацювати працю В. Сухомлинського «Батьківська педагогіка» і виписати міркування відомого педагога про особливості сімейного виховання дітей; побудувати логічно-структурну схему «Сутність і специфіка партнерської взаємодії сім'ї і школи у вихованні дітей»; розробити план-проспект батьківських зборів «Формування особистості молодшого школяра в сімейному середовищі»; створити картотеку публікацій з інтернет-джерел, у яких розкриваються проблеми сім'ї (соціальні, медичні, правові, психолого-педагогічні); розробити макет журналу для батьків, присвячений проблемам виховання тощо.

Керівництво самостійною роботою полягає у наданні допомоги магістрам у виборі завдання, доборі літератури, проведенні індивідуальних і групових консультацій, визначенні термінів і форм контролю, розробці рекомендацій щодо подання форм звітності про виконану роботу. ІНДЗ спонукає здобувачів освіти до читання спеціальної літератури, вивчення накопиченого досвіду, що в цілому зорієнтовує магістрів на усвідомлення необхідності самоосвіти для особистості взагалі і для педагога особливо.

Рівень засвоєння вивченого матеріалу перевіряється за допомогою тестів, які здобувачі освіти можуть виконувати як з оффлайн, так і онлайн-режимі.

Використання таких форм і методів, як семінари, дискусії, практичні завдання, проблемні лекції дає змогу магістрам виробити власне ставлення до актуальних теоретичних питань педагогічної діяльності з питань організації партнерської взаємодії з батьками, сформувати педагогічне мислення, усвідомити фахові проблеми шляхом формування й осмислення власного ставлення до них тощо. Освітній процес за програмою побудований так, що кожен має змогу набути необхідних особисто йому знань та умінь у майбутній педагогічній діяльності, у результаті рефлексії своїх власних професійних інтересів виробити особисте ставлення до можливості використання своїх знань у практиці роботи початкової школи.

Після завершення вивчення навчальної дисципліни викладачем проводиться опитування щодо результативності викладання, рівня доступності навчального матеріалу, його практичної значущості і затребуваності у сучасних закладах загальної середньої освіти. Позитивні відповіді, а також результати проведеного іспиту засвідчують про те, що навчальна дисципліна «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» забезпечує формування професійних компетентностей майбутніх магістрів з початкової освіти до здійснення професійної діяльності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, досвід викладання навчальної дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» дає підстави для висновку, що вивчення дисципліни сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх магістрів з початкової освіти, оскільки забезпечують оволодіння теоретичними знаннями і сучасними технологіями та методиками організації педагогічної взаємодії з батьками. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідження ролі навчальної дисципліни «Сімейне виховання дітей молодшого шкільного віку» у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономіки). (2020). *Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти» (з дипломом молодшого спеціаліста)*. URL: https://rada.info/upload/users_files/41868892/07679bad4b9af36be54148ac42826c1b.pdf (дата звернення 8.09.2023).

Міністерство освіти і науки України. (2021). *Стандарт вищої освіти. Другий (магістерський рівень) вищої освіти. Ступінь – «магістр». Галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність – 013 «Початкова освіта»*. Київ. URL: <http://preschool.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/%D0%94%D0%95%D0%A0%D0%96%D0%90%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%99-%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%94%D0%90%D0%A0%D0%A2-%D0%92%D0%98%D0%A9%D0%9E%D0%87->

%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98-013-
%D0%9F%D0%9E-

%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80-
%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%95%D0%9A%D0%A2-03.21.pdf (дата
звернення 6.10.2023).

(дата

Концепція «Нова українська школа» URL:
<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 23.09.2023).

Корінна, Л. *Педагогіка партнерства як основа оновленої системи особистісного та професійного розвитку учасників освітнього процесу.* URL: ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА ОНОВЛЕНОЇ СИСТЕМИ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ – Науково-практична конференція (zipro.net.ua)

Соціально-педагогічні умови співпраці навчального закладу з батьками як фактор підвищення якості освіти (2016). [укладач: Замулко О.І., завідувач лабораторії розвитку освіти та педагогічних інновацій КНЗ «ЧОПОПП ЧОР». Черкаси. 258 с.

Кравчинська, Т. (2017). *Педагогіка партнерства: основні ідеї, принципи та сутність. Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи: 36 статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 6 квітня 2017 р. Харків: Харківська академія неперервної освіти.* СС. 85–88, URL : http://confhano.at.ua/load/zbirniki/elektronnij_zbirnik_materialiv/4-1-0-680 (дата звернення 01.10.2023)

Ніколенко, Л. *Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи.* URL: Ніколенко_Методист_Ст. Педаг. партнерства як умова.pdf (iitta.gov.ua)

Савченко, С. *Педагогіка партнерства у проекті Концепції «Нової української школи».* URL: <https://www.slideshare.net/ippokubg/ss-6711976>

Освітньо-професійна програма «Початкова освіта» другого магістерського рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» з присвоєнням професійної кваліфікації «Вчитель початкових класів закладів загальної середньої освіти». URL: osv_prog_mag_013_poch_osvita_2023.pdf (rshu.edu.ua). С.10) (дата звернення 01.10.2023)

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» (2023). Рівненський державний гуманітарний університет.

Романовська, Д. (2014). *Технології роботи з батьками* : [навч. посіб.] Київ: Главник. 128 с.

Сімейна педагогіка (2019). Тематика практичних занять та завдань самостійної роботи для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта». Укл. : Скорик Т.В. Чернігів : НУЧК імені Т.Г. Шевченка. 80 с.

REFERENCES

Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy (Minekonomiky). (2020). *Profesiynyi standart za profesiiamy "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel z pochatkovoio osvity" (z dyplomom molodshoho spetsialista)* [Professional Standard for the Professions "Primary School Teacher of a General Secondary Education Institution", "Teacher of a General Secondary Education Institution", "Teacher of Primary Education" (with a Junior Specialist Diploma)]. URL:

https://rada.info/upload/users_files/41868892/07679bad4b9af36be54148ac42826c1b.pdf (data zvernennia 8.09.2023). [in Ukrainian]

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2021). *Standart vyshchoi osvity. Druhyi (mahisterskyi riven) vyshchoi osvity. Stupin – "mahistr". Haluz znan – 01 Osvita/Pedahohika, spetsialnist – 013 "Pochatkova osvita"* [Standard of Higher Education. The Second (Master's) Level of Higher Education. Degree – "Master". Field of knowledge - 01 Education/Pedagogy, speciality - 013 "Primary Education"]. Kyiv. URL: <http://preschool.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/%D0%94%D0%95%D0%A0%D0%96%D0%90%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%99-%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%94%D0%90%D0%A0%D0%A2-%D0%92%D0%98%D0%A9%D0%9E%D0%87-%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98-013-%D0%9F%D0%9E-%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80-%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%95%D0%9A%D0%A2-03.21.pdf> (data zvernennia 6.10.2023). [in Ukrainian]

Kontseptsiia "Nova ukrainska shkola" [The New Ukrainian School Concept]. (2016). URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (data zvernennia 23.09.2023). [in Ukrainian]

Korinna, L. *Pedahohika partnerstva yak osnova onovlenoi systemy osobystisnoho ta profesiinoho rozvytku uchasnykiv osvitnoho protsesu* [Pedagogy of Partnership as the Basis of an Updated System of Personal and Professional Development of Participants in the Educational Process]. URL: PEDAHOHIKA PARTNERSTVA YAK OSNOVA ONOVLENOI SYSTEMY OSOBYSTISNOHO TA PROFESIINOHO ROZVYTKU UCHASNYKIV OSVITNOHO PROTSESU – Naukovo-praktychna konferentsiia (zippo.net.ua). [in Ukrainian]

Sotsialno-pedahohichni umovy spivpratsi navchalnoho zakladu z batkamy yak faktor pidvyshchennia yakosti osvity [Socio-pedagogical Conditions of Cooperation Between Educational Institutions and Parents as a Factor in Improving the Quality of Education]. (2016). [ukladach: Zamulko O.I., zaviduvach laboratorii rozvytku osvity ta pedahohichnykh innovatsii KNZ «ChOIPOPP ChOR». Cherkasy. 258 s. [in Ukrainian]

Kravchynska, T. (2017). *Pedahohika partnerstva: osnovni idei, pryntsypy ta sutnist. Pidhotovka kerivnykh ta pedahohichnykh kadriv do realizatsii Kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly* [Partnership Pedagogy: Basic Ideas, Principles and Essence. Preparation of Managerial and Pedagogical Staff for the Implementation of the

Concept of the New Ukrainian School]: V: Zb. statei Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii, 6 kvitnia 2017 r. Kharkiv: Kharkivska akademiia neperervnoi osvity. SS. 85–88, URL : http://conf.hano.at.ua/load/zbirniki/elektronnij_zbirnik_materialiv/4-1-0-680 (data zvernennia 01.10.2023). [in Ukrainian]

Nikolenko, L. *Pedahohika partnerstva yak umova realizatsii zavdan rozvytku osobystosti dytyny u konteksti Novoi ukrainskoi shkoly* [Pedagogy of Partnership as a Condition for Implementing the Tasks of Child’s Personality Development in the Context of the New Ukrainian School]. URL: [Nikolenko_Metodyst_St. Pedah. partnerstva yak umova.pdf \(iitta.gov.ua\)](#). [in Ukrainian]

Savchenko, S. *Pedahohika partnerstva u proekti Kontseptsii “Novoi ukrainskoi shkoly”* [Partnership Pedagogy in the project Concept of the New Ukrainian School]. URL: https://www.slideshare.net/ippo_kubg/ss-6711976. [in Ukrainisan]

Osvitno-profesiina prohrama “Pochatkova osvita» druhoho mahisterskoho rivnia vyshchoi osvity spetsialnosti 013 “Pochatkova osvita” z prysvoienniam profesiinoi kvalifikatsii “Vchytel pochatkovykh klasiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity” [Educational and Professional Programme “Primary Education” of the Second Master’s Level of Higher Education, Speciality 013 “Primary Education” with the Award of a Professional Qualification “Teacher of Primary School of General Secondary Education”. URL: [osv_prog_mag_013_poch_osvita_2023.pdf \(rshu.edu.ua\)](#). S.10) (data zvernennia 01.10.2023) [in Ukrainian]

Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny “Pedahohika partnerstva u shkilno-simeinomu vykhovanni” [Work Programme of the Discipline “Pedagogy of partnership in school and family education”] (2023). Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet. [in Ukrainian]

Romanovska, D. (2014). *Tekhnologii roboty z batkamy* {Technologies for Working with Parents}: [navch. posib.] Kyiv: Hlavnyk. 128 s. [in Ukraianian]

Simeina pedahohika [Family Pedagogy]. (2019). *Tematyka praktychnykh zaniat ta zavdan samostiinoi roboty dlia studentiv spetsialnosti 013 «Pochatkova osvita»*. URL : Skoryk T.V. Chernihiv : NUChK imeni T.H. Shevchenka. 80 s. [in Ukrainian]

RESOURCE OPPORTUNITIES OF THE DISCIPLINE “PEDAGOGY OF PARTNERSHIP IN SCHOOL AND FAMILY EDUCATION” IN THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MASTERS OF PRIMARY EDUCATION

Tetiana Tsipan

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
Theory and Methods of Education of the
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-1356-2825

e-mail: 23tts22@ukr.net

Abstract. The article deals with the resource opportunities of the discipline “Pedagogy of Partnership in School and Family Education” for the formation of professional competence of future masters of primary education.

It is noted that the professional development of future masters of primary education in the system of higher education involves: optimization of learning (allows the most appropriate construction of the educational process, choosing the right educational material); intensifying learning (involves creating favorable conditions for learning); formation of the attitude of future masters to master new, non-standard approaches to solving educational problems in practical work with primary school students, assisting parents in raising children.

Attention is focused on the principles of teaching the discipline (dialogic, variability, practical orientation, viability, creative activity, interactivity, pedagogical support); the essence and peculiarities of using the technology of assistance, technology of cooperation, technologies for organizing independent work in the process of forming the professional competence of future masters of primary education in the context of organizing work with parents in the NUS are revealed. The supervision of independent work involves assisting masters in choosing a task, selecting literature, conducting individual and group consultations, determining deadlines and forms of control, and developing recommendations for submitting reporting forms on the work performed.

It is summarized that the learning of the discipline contributes to the formation of professional competences of future masters of primary education.

Keywords: future masters, primary education, professional competence, partnership pedagogy, school and family education.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2023 р.